

Notes per una gestió forestal sostenible al Parc Natural de la serra de Collserola.

Al llarg dels darrers anys ha crescut la sensibilitat, i també la por, davant la possibilitat de què es produeixin incendis de grans proporcions, incontrolables, i que puguin causar danys personals i materials semblants als que s'ha viscut a Califòrnia, Grècia, Portugal o Austràlia.

En paral·lel, les diferents administracions que haurien d'actuar per tenir un parc ben ordenat urbanísticament, gestionat amb proactivitat i recursos, no sembla que tinguin clara la declaració de Parc Natural i el que això comporta. La gestió i presa de decisions no acostuma a prioritzar la conservació de la biodiversitat, sinó més aviat un *laissez faire* envers la hiperfreqüentació, la legalització o tolerància de desastres urbanístics, la construcció d'infraestructures amb estàndards aliens a una serralada forestal, o la dotació de serveis com si es tractés d'una zona urbana del pla de Barcelona o del Vallès.

El resultat és clar, d'una banda, la pèrdua de biodiversitat i la degradació del paisatge van en augment i, de l'altra, les reivindicacions continuades de veïns i usuaris per obtenir més serveis no para de créixer. Els que fa pocs anys demanaven la simple legalització de les seves construccions que havien nascut fora d'ordenació, les van vendre en molts casos a bon preu i ara els compradors exigeixen els mateixos serveis que al centre de Barcelona, Sant Cugat o Molins. Alguns dels auto denominats "Barris de Muntanya" són dels que han tingut les plusvàlues més elevades la darrera dècada i l'especulació amb els solars en les zones interiors i de vores del parc s'incrementa.

En paral·lel, l'abandó de l'activitat tradicional agrícola, ramadera o forestal és gairebé total. No hi ha incentius, són activitats no rendibles, i la pressió antròpica les castiga durament. Ser pagès a Collserola s'ha convertit en un repte de primera magnitud. En canvi, les administracions recolzen la reconversió de masies cap al sector terciari: cases de colònies, hotelets, restaurants, etc. que generen nous impactes.

Les polítiques de gestió han abandonat l'adquisició de patrimoni públic de sòl que han donat molt bons resultats. Les que va dur a terme l'AMB als anys 70 i 80 són les que han permès que finques com Can Balasc, al cor de la serra, siguin avui dia una reserva natural i no una urbanització més.

Amb aquest panorama, la massa forestal ha seguit el seu desenvolupament natural sense amb prou feines intervenció, i la urbanització a l'interior de la serra també, en una combinació que no presagia res de bo.

Si comparem fotografies aèries amb suficient perspectiva temporal veurem com el creixement de la construcció d'habitatges o equipaments, i la densificació de la massa forestal han anat avançant en paral·lel durant els darrers 60 anys. La intensa construcció de zones àmplies de la serra, tant a la vora del Vallès, del pla de Barcelona, o de l'interior de la serra, ni constitueixen un fenomen aïllat, ni són una "herència del franquisme", ni són una anomalia en la resta del territori. Són fidel reflex d'una manera de fer i tractar el territori de la nostra societat i, per tant, dels seus polítics. La prova més concloent és la redacció d'un PEPNat que està aturat perquè cap ajuntament, ni l'AMB, ni la Generalitat, estan disposats a assumir el desgast de posar en ordre situacions urbanístiques aberrants a les que mai s'hagués hagut d'arribar.

Davant del discurs alarmista (però no exempt de fonament i que cal considerar) que alguns bombers fan, s'estan aixecant veus que proclamen la necessitat d'aturar el perill de la manera més contundent possible: eliminant el combustible.

Representants dels nous col·lectius que vaticinen els perills d'aquest foc definitiu, declaren que la seva aposta passa per "fer gestió forestal". A la pràctica i sense mitjans de comunicació pel

mig, veiem que es pot traduir per “pelar-ho tot”. Una part important dels habitants del parc parlen de fer una “gestió forestal” que previngui grans incendis, però de fet, en les seves demandes visualitzen boscos com deveses extremenyas (en el millor dels casos). I això, desenganyem-nos, NO són boscos, ni toca promoure-ho en un parc natural. Repassem la llei de declaració del Parc i pensem en l’ecologia dels alzinars mediterranis.

També és cert que hi ha col·lectius que advoquen per un retorn de la Collserola rural perduda, que implicaria la creació d’un mosaic de boscos i clarianes molt més resilient al foc.

En qualsevol cas, el moviment conservacionista assisteix a un creuament de declaracions en què uns i altres obliden que si alguna cosa sobra al cor del Parc Natural són centenars d’habitatges (a preus cada vegada més exorbitants). I si alguna cosa fa falta és planificació duta a terme amb criteris de sostenibilitat i pensant en la preservació del conjunt de valors de la serra i en fer possible que arribin a properes generacions.

Malauradament, les darreres crisis econòmiques, la constatació que l’escalfament global és un fet i la manca d’unitat política en la gestió del parc, fa que no sigui previsible una solució satisfactòria a curt termini. Respecte la gestió, la situació actual és poc esperançadora si tenim en compte que Collserola sempre ha mantingut un estatus d’independència respecte la resta d’espais naturals protegits de Catalunya. L’excusa de l’*especial* pressió antròpica, obvia l’evidència que d’altres espais tenen entorns comparables: serralada de Marina, amb Santa Coloma, Badalona etc.; Sant Llorenç amb mig milió d’habitants a la porta; o la zona Volcànica de la Garrotxa que inclou la capital comarcal Olot i els seus 35.000 habitants literalment a dins. La realitat és que cadascun dels nou ajuntaments de Collserola no volen delegar el control de la seva porció de serra a ningú, ni que s’adoptin mesures impopulars per a alguns dels seus habitants/votants. A la pràctica, a Collserola cada ajuntament es mira la seva porció i la Generalitat mira cap una altra banda.

Amb la situació actual l’òrgan presumptament gestor no pot aplicar criteris de gestió globals a tot el parc. Sovint, a més, ens trobem amb un creuament d’acusacions en què els responsables del Parc s’excusen de no “poder” prendre tal o qual mesura per l’oposició d’algun o la resta d’ajuntaments, i els ajuntaments recorden, quan els hi interessa, que ... “la gestió és del Consorci”.

Davant la inquietud que provoca aquesta situació el capteniment de les entitats conservacionistes i de defensa ambiental integrades en la plataforma es pot resumir en els punts següents:

1.-Modificar el sistema de gestió del Parc assimilant-lo a la resta de Parcs Naturals: Montseny, Garraf, etc. Nomenament immediat d’un nou director que garanteixi una gestió adequada al parc natural i Zona d’Especial Conservació (XN2000).

2.-Aprobació del PEPNat amb un Pla d’eliminació gradual de les construccions fora d’ordenació.

3.-Impulsar una nova planificació i política forestal sota criteris de sostenibilitat i foment de la biodiversitat biològica. Com correspon a un Parc Natural. Diferenciant:

-Zones de bosc madur o amb tendència a maturitat, amb riquesa d’espècies, amb escassa intervenció i en cap cas basada en l’aprofitament fustaner. Amb control de la freqüentació i les activitats que s’hi poden realitzar. Aquest àmbit no té per que correspondre amb les reserves naturals i pot constituir un mosaic de petites superfícies. Si són terrenys privats caldrà establir convenis amb la propietat.

-Zones de bosc més jove, de regenerat etc. Intervenció que afavoreixi una transició endreçada cap a boscos més madurs i resilient. L’objectiu NO ha d’esser la producció.

-Zones d’especial interès agrícola i ramader. Poden servir per donar un impuls a la biodiversitat amb la reimplantació de conreus tradicionals i també per recuperar el paisatge en mosaic. Aquest mosaic amb zones de clariana evita que en incendis de grans dimensions l’acumulació de combustible homogeni generi condicions que els faci incontrolables.

La ramaderia de vacum i oví menada per professionals i amb canvi sovintejat d'àrea de pastura és molt positiva. En canvi, la semi-estabulació d'aquest bestiar o els ramats exclusius de cabrum han demostrat eficàcia només per produir erosió. Cal evitar l'actuació "d'afeccionats" amb cabres estàtiques i afavorir i subvencionar que pastors qualificats es puguin guanyar la vida amb ramats ben estructurats. Si cal dotant-los d'infraestructures adients i garantir el compliment de la normativa de gossos lligats amb restriccions i zones d'accés prohibit per evitar estampides i danys.

-Posar ordre en la freqüentació excessiva i determinades activitats. La pràctica d'obrir camins arreu s'ha demostrat contraproductiu. Les activitats humanes són les responsables de la majoria d'incendis. Cal establir zones d'exclusió i tancar alguns vials excepte per als bombers. Cal restringir l'accés en àmplies zones del parc durant els mesos o situacions climatològiques amb risc d'incendi. Cal diagnosticar les zones amb excés de camins i proposar-ne un Pla de reducció. Cal acabar amb l'excés i la pràctica de la modalitat ciclista de BTT, bici elèctrica als camins, corriols i trialeres. El Consorci ha perdut l'autoritat davant de veïns incívics i manté oberts camins que la planificació exigeix tancar i és incapaç de fer complir la normativa d'ús ciclista.

-Respectar, recuperar i potenciar la vegetació de ribera i de fondals i torrents. És rica en biodiversitat i ajuda molt a retardar la propagació d'incendis.

-Recuperar i potenciar la xarxa de basses de les antigues masies. Son peces clau per a molts elements de la fauna més amenaçada i de gran utilitat en cas de foc.

-Obligar les companyies elèctriques a racionalitzar traçats i eliminar elements o trams especialment perillosos. S'han aconseguit avenços importants els darrers anys, però cal seguir.

-Compromís d'eliminar del massís nous projectes de distribució d'energia elèctrica, inclosa la MAT. Evitar nous projectes d'oleoductes, gasoductes etc. per l'interior del bosc.

-Els propis bombers han reconegut públicament la inutilitat dels anomenats "talla-focs". Cal abandonar la política de "franges" i les esbrossades que només generen empobriment en espècies i erosió. Cal complir la Llei de protecció de zones urbanes que limiten amb el bosc de manera estricta, tant pel que fa a mínims com pel que fa a màxims. És a dir, realitzar i mantenir les franges que marca la llei, no menys, però tampoc més.

-Contemplar que en alguns casos, la presència de grups d'habitatges enmig de grans zones forestal són en si mateixos el problema. Cal eliminar cases aïllades, EREs, i urbanitzacions il·legals. Es pot fer per fases o pel sistema que es cregui més adient: indemnització, dret de superfície amb termini etc. Però s'ha de fer.

4.-Millorar les estructures de previsió, prevenció i gestió d'emergències en cas de foc. Els episodis de descoordinació de l'incendi de 1994 no es poden repetir. En incendis com aquell, donar l'alarma amb rapidesa pot no servir de res si no hi ha mitjans d'intervenció immediata preparats quan les condicions són extremes.

5.-Com ho preveu el PEPNat cal abordar prioritàriament i urgent la monitorització i seguiment científic de l'evolució de les comunitats animals i vegetals del Parc per poder valorar les conseqüències del Canvi climàtic, l'eficàcia d'aquestes polítiques i disposar d'uns índex clars i referents de l'evolució de la biodiversitat, així com diagnosticar i remeiar dins del possible els obstacles al manteniment dels espais de connexió clau.

Plataforma Cívica per a la Defensa de Collserola.

Collserola, febrer de 2021